Rok III. Wilno, dn. 10 grudnia 1929 r. Nr. 23.

WIADOMOŚCI
ARCHIDIECEZJALNE WILEŃSKIE

Cena prenumeraty:
Rocznie . . 15 zł
Półrocznie . 8 zł
Nr. pojedyń. 80 gr

DWUTYGODNIK KAPŁAŃSKI.
REDAKCJA I ADMINISTRACJA:
Wilno, zaułek Bernardyński 6, m. 1.
Konto P. K. O. Nr. 80.833

Cena ogłoszeń:
Cała strona 48 zł
Pół strony . 24 zł
$^1/_4$ strony . 12 zł
$^1/_8$ strony . 8 zł

Agnoscite quod agitis: imitamini quod tractatis. *Pont. Rom.*

DZIAŁ URZĘDOWY.

Zarządzenia Stolicy Apostolskiej.

Pismo J.Em. Kard. Sekretarza Stanu do J.E. Księdza Arcybiskupa-Metropolity Wileńskiego z podziękowaniem za świętopietrze i album z podpisami wiernych. — Segretaria di Stato di Sua Santità.— Dal Vaticano. die 16 Novembris 1929. N-o 84748. — *Ill-mo ac Rev-mo Domino D-no Romualdo Jałbrzykowski Archiepiscopo - Metropolitae Vilnensi.* — Ill-me ac Rev-me Domine. — Suave vobis fuit haud ita pridem Beatissimo Patri una cum Petriana stipe (zł. 5300) magnum pulchrumque exhibere Album, cui ex omnibus paroeciis plurimi fideles nomina subscripserunt, ut fausta vota atque omina Eidem sacerdotale Jubilaeum feliciter peragenti, pio consilio testarentur. — Quod quidem praeclarum pietatis vestrae documentum pergratum accidit Augusto Pontifici. Qui istorum filiorum miram consensionem in fidelitate et amore erga communem Patrem laeto animo dilaudans, enixe Deum precatur ut quaecumque felicia et salutaria sunt Archidioecesi vestrae cumulate largiatur. — Quorum interea donorum coelestium conciliatrix sit Apostolica Benedictio, quam Sanctitas Sua tibi cunctoque clero ac populo paterna dilectione impertit. — Haec vero ad te referens, ea qua par est observentia sum ac permanere gaudeo Amplitudini Tuae addictissimus. (—) *P. Card. Gasparri.*

Instrukcja św. Kongr. Karności, dotyczącej Sakramentów, do P-nych Ordynarjuszy, zawierająca niektóre przepisy przy odprawianiu Mszy św. i udzielaniu i przechowywaniu N. Sakramentu.— (1.) Dominus Salvator Noster pignus admirabile praesidiumque maximum pro salute hominum reliquit, Augustissimum Eucharistiae Sacramentum instituens, eisque, ut ad Ipsum accederent praecepit illis verbis: „Amen, amen, dico vobis: nisi manducaveritis carnem Filii hominis et biberitis eius sanguinem non habebitis vitam in vobis. Qui manducat meam carnem et bibit meum sanguinem, habet vitam aeternam; et ego resuscitabo eum in novissimo die“ (Ioan,, 54, 55).—Hinc est quod sancta Mater Ecclesia semper sollicita fuit fideles cohortari, ut cae-

lesti hoc pane frequenter vescerentur, instar priorum christifidelium, qui, „erant autem perseverantes in doctrina Apostolorum et communicatione fractionis panis et orationibus“ (*Act.*, II, 42): atque ad hunc finem Sacra Congregatio Tridentinis interpretandis legibus praeposita, die 20 Decembris anni 1905 Decretum edidit „De quotidiana SS. Eucharistiae sumptione“, exordiens his verbis *Sacra Tridentina Synodus,* cui Decretum accessit die 8 Augusti 1910, ita incipiens *Quam singulari* h. S. Congregationis de disciplina Sacramentorum, „De aetate admittendorum ad primam Communionem eucharisticam“. Incitamenta etiam non laevia ad hunc salutarem usum fovendum praebuere eucharistici Conventus, a s. m. Leone XIII primitus constituti, quos undique solemni ritu concelebratos, mirum in modum et excitasse in populis fidem, atque fovisse pietatem compertum habemus.— Interea Ecclesia omne semper studium adhibuit, ne abusus in confectione, susceptione et asservatione tanti Sacramenti irreperent. Quapropter haec Sacra Congregatio disciplinae Sacramentorum praeposita, cum in suo officio explendo compererit, ad hanc rem quod attinet, nonnulla haberi corrigenda, vel in usum esse revocandas leges aut praescriptiones latas, quae sequuntur decernere, seu edicere et declarare statuit, *primo* quoad cautelas servandas in paranda materia Sacramenti Eucharistici; *secundo* in Eiusdem susceptione seu administratione; *tertio* in Eodem asservando ultimo triduo maioris hebdomadae.—I. Cum enim idem Sacramentum, praeter formam, constet materia, oportet ut haec religiosissime in sua substantia servetur. Materia autem, quae ex divina institutione, verborum consecrationis vi, ad divinum Sacrificium et Sacramentum Eucharisticum conficiendum inservit, duplex est, scilicet panis et vinum. De materiae substantia edicit Codex I. C. can. 815, § 1: „Panis debet esse mere triticeus et recenter confectus, ita ut nullum sit periculum corruptionis“; § 2: „Vinum debet esse naturale de genimine vitis, et non corruptum“. Ideo consequitur panem ex alia substantia conflatum, vel illum cui tanta sit admixta quantitas a tritico diversa, ut iuxta communem aestimationem, tritici panem esse dici nequeat, materiam validam pro conficiendo Sacrificio et Sacramento Eucharistico haud constituere. — Item uti valida materia haberi nequit vinum, seu potius liquor, qui sit ex pomis aliisque fructibus eductus, vel chimicae artis ope elaboratus, quamvis vini colorem, eiusque quodammodo elementa continere edicatur, vel illud vinum, cui aqua maiore vel pari quantitate sit permixta. Imo uti dubia reputanda erit materia, nec proinde adhibenda, si, licet non maiore aut pari quantitate quaecumque alia substantia tritico aut vino commisceatur, *notabilis* tamen quantitas aliena sit ipsi admixta; nefas siquidem est tantum Sacramentum nullitatis periculo obiicere. Ad hunc finem convenit ut eiusmodi materiam parantes, ea pernoscant, quae Suprema Sacra Congregatio S. Officii decrevit die 4 Maii an. 1887, die 30 Iulii an. 1890, die 15 Aprilis an. 1891, die 25 Iunii an. 1891, et die 5 Augusti 1896. Quae pressius ad rem nostram faciunt, referre praestat: ”Episc. Carcassonen. eidem S. C. duo remedia proposuit, sive cum vineae abudantibus aquis inundantur, sive cum vinum ipsum transfertur, adeo ut debilitetur, vel facile corrumpatur: 1-o Ut vino naturali addatur parva quantitas *d'eau de-vie* ab ipsis pro-

prietariis diligentur cum vino vero praeparatae (v. g. 15 vel 20 pro centum), et sic corruptionis periculum evitaretur; 2-o Ut ebulliatur vinum usque ad 65 altitudinis gradus; tunc enim refrigeratum, minuitur quidem quantum ad quantitatem, sed ab omni corruptionis periculo praeservatur. Et quaerebat utrum haec remedia licita essent in vino pro sacrificio Missae, et quodnam praeferendum, S. C. feria IV, die 4 Maii 1887 reposuit: „Adhibeatur vinum ebullitum" — *(Collectanea S. C. de Prop. Fide,* n. 1672, edit. anni 1907).— Pariter „Vicarius Apostolicus Tche-li in Sinis retulit: —Cum difficile sit meriacum emere vinum in Europa, et difficilius adhuc illud pretio haud modico comparatum in Sinas transvehere, quin in via fraude adulteretur, iam abhinc pluribus annis tutius, necnon facilius missionariis huius vicariatus visum est, vinum pro Missae sacrificio in hac ipsa regione confici. Uvae vero, quas in septentrionalibus partibus reperire est, sacchari quantitatem nimis exiguam continent; ex quo fit ut vinum ex his ad sacrificium Missae expressum, alcoolis portionem infimam tantum ad sacrificium Missae expressum, alcoolis partionem infimam tantum habeat, et propterea vix incorruptum asservari possit, attentis praesertim diuturnis intensisque aestivi temporis ardoribus, corruptioni quam maxime faventibus. Tollitur incommodum, obtineturque vinum tuto servabile, necnon oculis, gustui, olfactuique haud ingratum, si centum libris uvarum mox contusarum addantur decem librae *sacchari ex canna* (idex ex planta graminea, botanice *sacharum officinale,* gallice vulgo *canne à sucre* nuncupata), haecque massa deinde more solito fermentatur. Quae cum deferbuerit, ex centum libris massae (novem sacchari libras iuxta exposita continentibus) obtinentur sexaginta septem vini librae, quae, ut ex calculo chimico coniicere licet, practice ad summum quatuor libras cum dimidia (idest circiter quintam decimam ponderis totalis partem) alcoolis ex saccharo geniti continent. Aliis verbis, supradicta operatione obtinetur vinum ex vite verum, cuius centum partes sex vel septem alcoolis heterogenei, seu non ex vite producti admixtas habent... Nunc autem, aliquo exurgente dubio, quaeritur: 1-o An haec praxis ad obtinendum vinum pro Missae sacrificio tuta sit; 2-o An valida; 3-o Quid si huiusmodi vinum adhibitum fuerit in Missis ex iustitia.

S. C. reposuit die 25 Iunii 1891: — Vino pro sacrosancto Missae sacrificio, addendum potius esse spiritum, seu alcool, qui extractus fuerit ex genimine vitis, et cuius quantitas una cum ea, quam vinum de quo agitur naturaliter continet, haud excedat proportionem duodecim pro centum. Huiusmodi vero admistio fiat, quando fermentatio, sic dicta tumultuosa, defesvescere incoeperit, et ad mentem. — Mens est, si missionarii nequeant per se ipsos obtinere spiritum vini ex vino regionis, vino vel vinis regionis addant uvas passas, et faciant omnia simul fermentare". — Si panis itaque vel vinum corrumpatur, vel alio modo substantialiter immutetur, pronum est substantias ex corruptis vel immutatis iisdem speciebus derivantes, haud amplius materiam aptam ad Eucharistiam conficiendam constituere posse. Hanc ob causam cavendum etiam ne vinum, quod pro Missae Sacrificio paratur, diutius in lagena seu amphora maneat, adeo ut facile acescat, neve aliquantulum aquae furtim eodem hausto, reliquo immisceatur. — Prolatis a legitimo ministro consecra-

tionis verbis, ac valida adhibita materia, iam Christus Dominus sub utraque specie totus habetur, et quidem sub singulis cuiusque speciei partibus, prout Concilium Florentinum in condito pro Armenis Decreto declaravit, confirmavitque sacra Tridentina Synodus (Sess. 13, can. 3); et iam pulchre Angelicus Doctor his verbis expresserat „memento tantum esse sub fragmento quantum toto tegitur“. Hinc est quod rubricae Missalis romani sacerdoti litanti praecipiunt, ut, quoties aliquod hostiae fragmentum super corporale vel patenam forte decidat, vel digitis sit applicitum, diligenter illud colligat, etsi minimum etiam foret. Unde nil mirum quod ex veteribus legibus graves in sacerdotem constitutae fuerint poenae, si eius negligentia gutta aliqua Dominici Sanguinis excidisset. — Eapropter iam patet quanta ad tantum rite conficiendum Sacramentum impendi a sacerdotibus cura debeat, ut utraque materia, panis scilicet et vinum, omnimoda securitate comparetur, his praesertim temporibus, quibus inexplebilis lucri cupiditas pluris proterve suadet, non pauca adulterare, quae, quin ipsi corpori alendo inserviant, in perniciem potius eiusdem vertunt. Siquidem chimicae scientiae ope multa efformantur, germanam praeseferentia rerum speciem, substantia vero naturali destituta, vel aliquam substantiam fraudulenter alteri subrogando, quin facile fraus, etiam analysi adhibita, saepe detegi possit. — Iamvero ut quis certior exstet de vera panis vinique materia, quae ad tantum Sacramentum conficiendum omnino requiritur, potius profecto erit, nisi utramque Sacerdos apud se habeat domi confectam, eam ab illis comparare, qui, optime de iis experti, triticum ipsum conterant, sive vinum ex vitis fructu exprimant; et qui, omni suspicione maiores, tuto fidem facere possint, sese, quacumque fraude remota, vere hostias ex tritico solummodo confecisse, te vinum tantum ex vitis fructu, seu genimine expressisse. — *(Acta Ap. Sedis,* t. 21, str. 631). — (Dok. n).

Zarządzenia Ordynarjatu Arcybiskupiego.

W sprawie głoszenia mów żałobnych przez osoby świeckie. *Arcybiskup-Metropolita Wileński — Wilno, dnia 19. XI. 1929 roku. Nr. 4819.* — Do PWielebnego Duchowieństwa i Ukochanych w Chrystusie Archidiecezjan Wileńskich. — W myśl prawa Kanonicznego (c. 1211) niniejszem oznajmiamy, że osobom świeckim pod żadnym względem nie wolno wygłaszać przemówień na cmentarzach katolickich ani też w czasie eksporty od chwili rozpoczęcia pochodu pogrzebowego. — O ile osoby zainteresowane tego sobie życzą, mogą wygłaszać przemówienia żałobne pożegnalne poza cmentarzem katolickim i poza ceremonjami religijnemi, np. w domu zmarłej osoby, lub na tak zwanych akademjach, poświęconych czci osoby zmarłej. — † **Romuald abp.**

W sprawie zdejmowanie nakrycia głowy w kościele. *Arcybiskup-Metropolita Wileński. — Wilno, dn. 19. XI. 1929 r. Nr. 4820.* — Do PWielebnego Duchowieństwa i Ukochanych w Chrystusie Archidiecezjan Wileńskich. — W niektórych miejscowościach naszej archidiecezji członkowie organizacyj i korporacyj, przychodząc do kościoła ze swemi sztandarami, pozostają tam z nakrytemi głowami. Tego rodzaju zachowanie się nie jest zgodne ze czcią, należną miejscu modlitwy, Domowi Bożemu. *„Do-*

mowi Twemu, Panie, przystoi świętobliwość“, woła Psalmista w imieniu całego rodzaju ludzkiego (Ps. 92, 5). — Wobec tego dla usunięcia zgorszenia niniejszem oznajmiamy, że mężczyznom, nawet chorążym jakichkolwiek organizacyj zawodowych, sportowych, jak Straż Ogniowa, Sokół, Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej, Strzelec, Harcerstwo, korporacje akademickie, szkolne i tym podobne, nie wolno przebywać w kościołach z głową nakrytą. To samo stosuje się i do Straży Honorowej przy Grobie Chrystusa. — Rozporządzenie powyższe jedynie nie odnosi się do osób wojskowych, biorących udział w nabożeństwach kościelnych, w pełnym rynsztunku. — W imieniu Kościoła św. żądamy, aby Ukochani w Chrystusie Archidiecezjanie Wileńscy przestrzegali tego rozporządzenia jaknajdokładniej zarówno ze względu na chwałę Bożą, jak i na pożytek własnej duszy. — † **Romuald abp.**

Przesunięcia personalne. — Na mocy rozporządzenia JE. Księdza Arcybiskupa-Metropolity w składzie osobistym Duchowieństwa zaszły nast. zmiany: ks. Jan Matulewicz, prob. w Starych Wasiliszkach, i ks. Wacław Rodźko, prob. w Holszanach, przeniesieni jeden na miejsce drugiego dn. 16.XI.1929 r. (Nr.Nr. 4321—4322). — *X. A. Sawicki*, Kancl. Kurji.

DZIAŁ NIEURZĘDOWY.

Etyka gospodarcza[1]).

Wymagania, dotyczące wykształcenia kapłana katolickiego, są dziś bardzo wysokie.

Prócz teologji, musi on znać szereg innych dziedzin wiedy. Żądają od niego, by umiał dać ocenę i radę w zagadnieniach literatury i sztuki, by się znał na sprawach społecznych, by się orjentował o tyle w sprawach ekonomicznych, by mógł osądzić, co jest słuszne a co nie.

Te wymagania nie są podyktowane przez kaprys lub przesadę, lecz przeciwnie idą od ludzi, którzy w praktycznem życiu walczą z trudnościami i pytają nieraz o radę duszpasterza, jakie mają zająć stanowisko wobec tego lub innego zjawiska w życiu gospodarczem.

Prośby o wyjaśnienia i materjały do studjów z tej dziedziny napływają od prezesów zrzeszeń społecznych, prefektów szkół zawodowych i innych duszpasterzy, zajmujących stanowiska podobne. Podajemy tu niektóre nowo wydane w tej kwestji materjały w języku niemieckim.

Dr. Otto Brok. „*Ueber die spezifische Einstellung des Katholizismus zur Wirtschaft*“ (Essen. Verlag Verbund Kath. Kaufm. Vereiningungen Deutschlands), czyli *O stanowisku katolicyzmu wobec gospodarstwa krajowego*[1]).

Dr. Brok podał tu dobre zestawienie tego, „co katolicka literatura mówi o gospodarstwie i o zagadnieniach gospodarczych“. Oto kilka tytułów rozdziałów: klasyfikacja gospodarstwa krajowego według rozmaitych światopoglądów, prawo naturalne do istnienia, prawo naturalne do własności, zagadnienie procentów, sprawiedliwe wynagro-

[1]) Według O. Kroppenberga S. J. w *Theolog. - prakt. Quartalschrift.* 1927 r. zeszyt IV, str. 795.

[1]) Bruszura 60 str., cena 1 marka.

dzenie, zagadnienie gospodarstwa krajowego i t. p.

Książeczka może dać wiele materjału do odczytów i zachęcić czytelnika do studjów w tym kierunku. Obejmujący 50 numerów spis literatury podnosi pożyteczność tej broszury i daje możność pogłębienia poszczególnych tematów.

J. Em. Kardynał Arcybiskup koloński zwołał już dość dawno szereg wybitnych działaczy ekonomicznych teoretyków i praktyków, tych właśnie praktyków — z szeregu robotników i przedsiębiorców.

W dłuższych i wyczerpujących naradach z nimi omówione zostały ważniejsze współczesne zagadnienia gospodarcze z punktu widzenia etyki.

Rezultaty tych narad zostały opublikowane w „*Kirchliche Anzeiger der Erzdiozese Koeln*“ pod tytułami: „*Kościół katolicki i kapitalistyczny ustrój gospodarczy*“ i „*Chrześcijańskie pojęcie o zawodzie, a współczesne życie gospodarcze*“.

Jeden z uczestników obrad, Dr. Wilh. Fonk (Berlin), podaje w „*Wirtchaftswissenschaftliche Vierteljahrhefte*“ (I April et I Juni 1927 Heft 2 & 3 Vest. Verb. Kath. Kaufm. Vereinung. Deutschl. Essen.) nadzwyczaj interesujący komentarz do ustalonych na tych naradach zasad wytycznych

O. Nell Breuning napisał moralno-teologicne studjum o moralności giełdowej, gdzie przedmiot jest traktowany bardzo głęboko i obszernie; porusza przytem i zagadnienia inne, zagadnienie np. słusznej ceny, traktowane w zupełnie nowy sposób i postawione na szerszej podstawie. Dzieło niedawno ukazało się w druku.

X. Z. L.

Duszpasterstwo współczesne.

(Pokłosie z kursu duszpasterskiego w Poznaniu w dn. 14—19 listopada 1927 r. — Referat, wygłoszony na zebraniu dekanalnem w Wilnie w dn. 10 kwietnia 1928 r.).

(c. d.) 4.

W następnych wykładach ks. prob. Budaszewskiego: „Jak zorganizować główne praktyki religijne w parafji“, ks. kan. Dymka: „Zgromadzenia Zakonne w parafji“, ks. prałata Pilcha: „Apostolstwo świeckich“, ks. kan. Dymka: „Program akcji charytatywnej w parafji“, ks. prob. Ign. Adamskiego: „Domy parafjalne“, ks. prob. Niesiołowskiego: „Bibljoteki i czytelnie w parafji“, ks. infułata St. Adamskiego wraz z koreferatem prałata Blizińskiego: „Udział duszpasterza w życiu ekonomicznem katolickich parafij“, ks. sekr. gener. Foreckiego: „Udział duszpasterza w organizacjach społecznych“ — prelegenci wchodzili w szczegóły wszechstronnego życia ekonomiczno - społeczno -religijnego w parafji i zastanawiali się nad sposobami takiego udziału duszpasterza w tych wszystkich sprawach, by nie roniąc nic ze swego charakteru kapłańskiego i wysokiego powołania do rzeczy nadprzyrodzonych w życiu ludzkiem, jednocześnie wszystko podciągać pod wpływy zbawienne Kościoła i we wszystko wszczepiać idee katolickie. Zakres niniejszego referatu i brak czasu nie pozwalają mi wniknąć w szczegóły i wyłowić piękne myśli, tam wypowiedziane i praktycznemi wskazówkami poparte.

Zwrócę natomiast większą uwagę na cztery następujące referaty: ks. prałata Kapicy: „Mężczyźni“, ks. prałata dr. Godlewskiego: „Niewiasty“, ks. prob. Graszyńskiego: „Młodzież męska i żeńska“, ks. Młynarczyka: „Dzieci“ — a to ze względ-

du na aktualność tych tematów z powodu podjętej obecnie przez nas tu, w naszym dekanacie w Wilnie, organizacji parafjalnych Lig Katolickich.

W świetnym referacie: „Praca duszpasterska nad mężami“, ks. Kapica podkreślił następujące momenty: Ponieważ w dniu dzisiejszym odbywa się walka o przyszłość a o przyszłości stanowić będzie mąż, jako głowa rodziny i społeczeństwa, dlatego praca nad mężami stanowić winna główną część pracy duszpasterskiej. A praca duszpasterska — to pokonywanie trudności natury, jej oporu, i wprowadzenie łaski Bożej, współpraca z Duchem Świętym. Bóg stworzył naturę; człowiek, łącznie z Bogiem, ma tworzyć kulturę.

Skuteczność tej pracy zależy: 1. od osobistości duszpasterza 2. od metody pastoralnej, 3. od objektu pastoralnego. Ponieważ objektem jest mąż, a więc uosobienie woli, należy wpływać przedewszystkiem na jego głowę, następnie na serce, na stosunek między głową i sercem, na temperament i sumienie. Mamy więc iść do nich i nauczać. Pokonywać ignorancję w rzeczach przyrodzonych i nadprzyrodzonych, zwalczać fałsze, uprzedzenia, uogólnienia. Mówić z przekonaniem a przekonawszy, serca mężów zdobywajmy miłością, zaufaniem: głos słowa brzmi, a przekładu — grzmi. Przykładem się ciągnie człowieka do celu zamierzonego. Obudzoną aktywność mężów skierowujmy w kierunku właściwym. Przyczem należy indywidualizować w myśl zasady: „suum cuique“. Nie obrażajmy nigdy honoru cudzego. Inaczej idziemy do inteligenta, inaczej do robotnika. Trudno to, prawda, ale bo „duszpasterstwo to sztuka królewska“, powiedział Keppler. Miejmy serce św. Franciszka z Assyżu, a ducha św. Pawła, a wtedy potrafimy być „wszystkiem dla wszystkich“, nie ulegając nigdy jednak demagogji. Mówię urabiajmy sumienia przez punktualność, odpowiedzialność, zachowanie prawa Bożego i kościelnego. Własny przykład dużo tu pomoże.

Uczmy się umiejętnie spożytkowywać socjalne wpływy na wolę i moralność człowieka. Naprawiajmy człowieka przez człowieka. Wytwarzajmy przychylną naszym ideom i akcji opinję wśród inteligencji, by opanowywać psychologję tłumu. W walce z tłumem — być cierpliwym, aż psychoza nieprzychylna nam minie. Trafiajmy do mężczyzn przez kobiety, w myśl zasady: praca nad niewiastą — praca nad mężem. Zwalczajmy alkoholizm, jedną z najtrudniejszych przeszkód w duszpasterstwie: pijane głowy — pijana polityka i pijane życie. Wyzyskujmy prasę: dobra gazeta — dobry misjaonarz w parafji.

Bądźmy trzeźwi w *polityce*, która była przyczyną upadku niejednego męża i wykolejeniem niejednego duszpasterza. Patrzeć na polityką okiem katolika. Bóg i Wola Jego — najwyższe dobro w narodzie i państwie. O błędach rządu mówić i pisać, jak o błędach ojca. Państwo — to żywy organizm. W koniecznościach moralnych dążyć do jedności: in necessariis unitas. Unitas cordium in diversitate membrorum. W rzeczach drugorzędnych, in dubiis — libertas, wolność, pokój Chrystusowy: pax vobis. We wszystkich zaś sprawach miłość — in omnibus caritas.

Łączyć mężów z Kościołem i źródłem łaski — Eucharystją. Liczba komunij mężów — jest termometrem życia katolickiego w parafji. Nie wymagajmy jednak, od mężów — dewocji niewieściej.

Organizujmy: bractwa, apostolstwo mężów, ligę katolicką mężów, organizacje świeckie w duchu katolickim.

A w tej pracy, jak i w innych, miejmy przedewszystkiem „morze cierpliwości".

W referacie: „*Niewiasty*" ks. prałat Marceli Godlewski z Warszawy, wskazując na historyczną rolę kobiety, na jej wpływ na mężów, na dzieci, na rodzinę i na społeczeństwo, nawoływał do poważnego zajęcia się kobietą w naszych czasach, by z niej stworzyć czynnik twórczy odrodzenia moralnego i duchowego narodu. Niewiasty służyły samemu Chrystusowi, okazywały wybitną pomoc Apostołom, szczególniej św. Pawłowi. Diakonise pilnowały porządku pomiędzy kobietami w kościele, komunikowały im polecenia biskupie, prowadziły prace charytatywne.

To samo w innych wiekach.

Kobieta więc może się stać poważnym pomocnikiem kapłana v duszpasterstwie.

U nas naogół kobieta, o ile jest w rodzinie, jest obojętną na sprawę apostolstwa Chrystusowego. Według Belgijczyków wady polaków są: lenistwo, brak sumienności, wytrwałości i obowiązkowości. Z tych wad może wyleczyć społeczeństwo kobieta, ale trzeba ją nauczyć i wychować. U nas wykształcenie i należyte wychowanie kobiety, jako takiej, stoi jeszcze na bardzo niskim poziomie. Wprost nie mamy szkół odpowiednich. Gdy tymczasem w Szwajcarji nie wolno dać ślubu dziewczynie, która nie ukończyła szkoły stosownej. U nas trudno jeszcze przekonać matki o potrzebie takiej szkoły.

Trzeba kobietę każdą wciągnąć do odpowiedniego zrzeszenia, gdzieby były uwzględniane: 1. potrzeby duszy; 2. dzieła miłosierdzia; 3. życie kulturalne. — W Małopolsce i Wielkopolsce rozpowszechnione jest *Bractwo Matek Chrześcijańskich*, polecone przez Papieża Piusa X. Poza tem istnieją *T-wo św. Wincentego à Paulo* i *Związek Katolicki Polek*, które pracują i u nas w Wilnie.

Gdy chodzi o zorganizowanie Stowarzyszenia Kobiet Katolickich, jako jednego z członów Ligi Katolickiej parafjalnej, należy trzymać się tej zasady, że, jeżeli jest już w parafji organizacja kobieca, nie trzeba jej zmieniać, bo w organizacji kobiet katolickich chodzi Ojcu św., który to wielokrotnie zalecił, nie o takie, lub inne stowarzyszenie kobiet, ale o ich udział w Akcji Katolickiej. Należy baczyć, by organizacji kobiet, o jaką nam chodzi, nie łączyć z żadnem stronnictwem politycznem. W pracy nad niewiastami należy pamiętać, że pod pewnym względem większe jest posłannictwo niewiast, niż mężów, bo od nich zależy wychowanie mężów.

(Dok. n.).

Ks. St. Miłkowski.

Dział porad.

W sprawie Mszy „de Requie" na mocy przywileju.

Pyt. — W przywileju, nadanym archidiecezji wileńskiej co do odprawiania Mszy świętej *de Requie* w dupleksach trzy razy na tydzień, powiedziano: „ut in memoratis Ecclesiis (parochialibus seu quasi-parochialibus) unica Missa *de Requie* pro quolibet defuncto... ter in hebdomada celebrari possit", powstają teraz pytania:

1-o. Czy kościoły nieparafjalne, wobec tego, że im nowy przywilej nie służy, mogą korzystać z przywileju dawniejszego, który pozwalał w dwa dni tygodnia na Msze święte śpiewane?

2-o. Czy słowa: „unica Missa *de Requie* pro quolibet", należy tak rozumieć, iż za

pojedyńczego zmarłego wolno w danym dniu odprawiać tylko jedną Mszę *de Requie?*

3-o. Czy przywilej nie ma zastosowania wtedy, gdy jest intencja pro pluribus defunctis wobec wyrażenia indultu „pro quolibet defuncto? *X. J. M.*

Odp. — Interpretacja poszczególnych przywilejów z tego powodu jest trudna, że trzeba mieć na względzie nietylko tekst dokumentu, zawierającego przywilej, który się interpretuje zgodnie z zasadami egzegezy prawniczej, lecz także specjalne okoliczności, które wywołują prośbę o przywilej, jak również tenor a nawet wyrażenia jak i motywację prośby. Nadto zachodzi jeszcze jedna poważna trudność w stosunku do przywilejów, od Stolicy Apostolskiej otrzymywanych, ta mianowicie, że prośbę o przywilej zwykle się podaje na gotowym blankiecie według ustalonej formuły, która nie zawsze odpowiada zamiarom proszącego.

Mam wrażenie, że, właśnie, tosamo się stało z przywilejem, o którym mowa, dnia 15. XII. 1928 r. udzielonym przez św. Kongr. Obrz., a to dlatego, że miał on być ponowieniem przywileju dawnego, który w przywidywaniu ponowienia, pomimo iż już ekspirował, został umieszczony w Rubryceli na rok 1929 (por. str. XVI, n. 14) gdzie podane zostało szerokie wyjaśnienie przywileju, który od czasów ś. p. biskupa Zwierowicza był stale ponawiany co siedm lat i był zredagowany nieco jaśniej.

Po tych uwagach ogólnej natury, przechodząc do poszczególnych punktów pytania W. Księdza, powiedziałbym, że:

1-o. O ilebyśmy wyrazy „in singulis Ecclesiis parochialibus, seu quasi-parochialibus" tłumaczyli według terminologji, przyjętej w Kodeksie Prawa Kanonicznego, „ecclesia quasi - parochialis" byłby to kościół parafjalny, podległy wikarjuszowi apostolskiemu na terytorjum misyjnem (kan. 216 § 3 i kan. 451 § 2, 1-o). Z kan. 1356 § 1 możnaby poniekąd wnioskować, że „ecclesia quasi - parochialis" mógłby być też nazwany kościół parafjalny, który nie posiada stałego beneficjum, a utrzymuje się tylko „ex oblationibus fidelium". Jest to jednak interpretacja zbyt daleka. Prawdopodobnie więc „ecclesia quasi-parochialis" w powyższym indulcie jest poprostu każdy kościół publiczny, w którym się odprawiają wszelkie nabożeństwa, które się zazwyczaj odprawiają w kościołach parafjalnych, z wyjątkiem terytorjum i jurysdykcji proboszczowskiej, gdyż prawdopodobnem jest, że w prośbie o ten indult właśnie, kościoły publiczne tak zw. filjalne, które posiadają częściową juryzdykcję, i rektoratny miano na względzie, bo wszak terytorjum misyjnego w archidiecezji nie posiadamy.

Korzystać z dawnego przywileju, który pozwalał w dwa dni in duplicibus odprawiać Mszę św. żałobną, kościoły nie parafjalne nie mogą, gdyż ten przywilej ekspirował.

2-o. Tekst indultu jest całkiem jasny; wystarczy go tylko przeczytać w całości: „Ita precibus annuit, ut in memoratis Ecclesiis *unica Missa de Requie* pro *quolibet defuncto*... ter in hebdomada celebrari possit". Dwie rzeczy tu należy rozróżnić: 1-o Msza jedna za pojedyńczego zmarłego i 2-o przywilej służy w trzy dni na tydzień. A więc te słowa należy tak rozumieć, że za pojedyńczego zmarłego wolno w danym dniu odprawiać tylko jedną Mszę *de Requie.*

3-o. Przywilej ten, zgodnie z brzmieniem tekstu, niema zastosowania wtedy, gdy jest intencja pro pluribus defunctis albo pro omnibus fidelibus defunctis; słowa „pro quolibet defuncto" wyraźnie na to ograniczenie wskazują i o tem należy pamiętać.

Przywilej dawny, chociaż był udzielony tylko na dwa dnie w tygodniu, pod wielu względami miał szersze zastosowanie, niż obecny. Pomimo to, jak wiadomo nam ze źródła autentycznego, przywilej ten będąc przedłużeniem poprzedniego, pozwala na Msze żałobne trzy razy na tydzień we wszystkich kościołach i kaplicach publicznych, nietylko śpiewane, lecz i czytane, i nietylko pro uno defuncto, lecz i pro pluribus et omnibus fidelibus defunctis; co się zgadza z ogólnemi uwagami. *X. A. N.*

ARCHIDIOECESANA.

Wilno, dnia 7 grudnia 1929.

1.

Zjazd Księży Dziekanów w dn. 20 listopada r. b. i obrady pod przewodnictwem JE. Księdza Arcybiskupa-Metropolity zostały uwieńczone szeregiem praktycznych postanowień a raczej przypomnień o tych rzeczach i sprawach, o których wiemy doskonale, lecz które nawał zajęć, praca codzienna, stosunki różnorodne ze światem jakgdyby przysłaniają przed nami, i wskutek tego nieraz o nich zapominamy.

Przemówienie JE. Księdza Arcybiskupa-Metropolity nietylko przypomniało nam je na nowo, lecz ujawniło ich doniosłość, aktualność i ułożyło je w pewien program, którego wykonanie należy do nas. Da Bóg — nieraz do tych myśli powrócimy na kartach *Wiadomości Archid.*, na teraz podając je tylko w streszczeniu.

Dlatego, żeby kapłaństwo stanowiło siłę moralną, trzeba, żeby w szeregach jego panowała *zwarta jedność wśród księży*, żeby w tych szeregach unikano tego wszystkiego, co tę jedność rozbija; jedność w stosunku ze współkapłanami i jedność z Władzą naczelną. *Ut omnes unum sint*— to wola Zbawiciela, to przedmiot Jego troski i modlitwy, to powinno stać się naszym ideałem.

Ut omnes unum sint — to warunek wszelkiej pracy organizacyjnej katolickiej. Ta zasada ma tembardziej obowiązywać w stanie kapłańskim. W przeciwnym wypadku będziemy tylko rzemieślnikami, a nie apostołami.

Księża Dziekani mają to sobie dobrze uświadomić i, jako *oculi Episcopi*, skutecznie wpływać na konfratrów.

Kapłani mają się *liczyć z dobrem imieniem konfratrów* i unikać jak najpilniej obmowy posądzania, jak również złośliwej krytyki zarządzeń Władzy. Nie pozwalać na ujemne odzywanie się o Władzy i konfratrach w swej obecności. *Diffamare cave, quia revocare grave!*

Każdy z nas jest śmiertelny, *mors sacerdotum* często bywa jak najmniej przewidziana, dlatego każdy kapłan powinien mieć sporządzony testament, bez względu na to, „czy ma co do zapisania, czy też nie“. Księża Dziekani powinni tego przestrzegać co do swoich kondekanalnych.

Niejednokrotnie (np. 9. IX. 1926) zwracano uwagę na *podniesienie kultu eucharystycznego*. Cały wiek XIX i XX stoi pod znakiem wzmożenia kultu eucharystycznego; ostatni zaś papieże szczególny na to kładą nacisk. W myśl Prawa Kan. (can. 125, § 2 i inne) księża proboszczowie mają obowiązek [1]).

1-o. Częściej w ciągu dnia — w godzinach poobiednich — odwiedzać Najśw. Sakrament.

2-o. Palić stale we dnie i w nocy lampkę przed Najśw. Sakramentem, używawając do niej wyłącznie oliwy, nie zastępując jej naftą z racji ubóstwa oraz innych wymówek.

3-o. Przechowywać klucz od kościoła, a zwłaszcza od tabernakulum na probostwie u siebie, wzgl. wikarego, nie powierzając go wyłącznie trosce służby kościelnej.

4-o. Codziennie odprawiać Mszę św. bez względu na to, czy mają stypendjum, czy nie. W braku stypendjum Mszę św. ofiarować mają in thesaurum Ecclesiae. Od tego obowiązku zwalnia tylko choroba; ten przepis jak również pod 1-o stosuje się do wszystkich kapłanów archid. wil.

5-o. Ujednostajnienie zanoszenia Najśw. Sakr. do chorych w mieście tak też i na wsi. Szczegółowe co do tego wskazówki podają *Wiad. Archid.* Można używać biretu, w razie potrzeby choćby nawet watowanego. Dawać wiernym znak dzwoneczkiem. Pouczyć wiernych o należytem zachowaniu się przy spotkaniu kapłana z Najśw. Sakramentem.

6-o. Zachęcać wiernych do częstej Komunji św., według woli Kościoła.

7-o. Zachowywać się w zakrystji cicho i poważnie i nie pozwalać wiernym na żadne rozmowy i pozdrowienia w obrębie kościoła.

[1]) Por. przepisy św. Kongr. Karm. Sakram. w tym numerze *(Przyp. Red.)*.

Proboszczowie dla większego *zabezpieczenia domu bożego*, a tem samem i Najśw. Sakramentu, winni troszczyć się o zainstalowanie przy każdym kościele stróża ponocnego, opłacanego z ofiar parafjan, jak niemniej powinni sumiennie uiszczać składki ogniowe, ściągane również z parafjan, z wyjątkiem budynków ściśle beneficjalnych, co do których sam proboszcz ma przedewszystkiem opłacać asekurację, jeżeli służą one do wyłącznej jego korzyści. Do Nowego Roku należy uregulować wszelkie zaległości. Każdy proboszcz dla uniknięcia trudności przy zdawaniu beneficjum ma zawczasu opłacić przypadającą na niego część asekuracji.

1. Mamy dążyć wszyscy do tego, aby spełnianie obowiązków naszych uczynić prawdziwem posługiwaniem, według myśli i woli Chrystusa Pana, nie zaś urzędowaniem, pełnieniem funkcyj, w którem niema żaru apostolskiego. Zwrócić należy największą uwagę na *bezinteresowność kapłana*. Uznając cały ciężar warunków materjalnych, w których postawiły nas i całą sprawę katolicką ostatnie czasy, nie powinniśmy zapominać, że na pierwszem miejscu jesteśmy kapłanami, sługami Tego, który nie miał *gdzie głowy położyć* [1]), stąd stawianie nawet słusznych taks przy jura stolae powinno być bardzo rozciągłe i stosowane z największą względnością. Powinno być stałą zasadą: nie krępować wiernych taksami, zadawalać się datkiem dobrowolnym, i to nietylko dlatego, żeby nie dostarczać żeru oszczerczym wywrotowcom, co byłoby jeszcze mniejszem, gdyż rozmijanie się z prawdą łatwo im udowodnić, lecz dla świętej zasady. „Chodzi tu przedewszystkiem o chrzty i śluby. Na przestrzeganie tego nakazu księża Dziekani zechcą zwrócić szczególniejszą uwagę i z całą bezwzględnością występować przeciwko ewentualnym nadużyciom.

2. W stosunku z wiernymi — kapłani winni dawać przykład uprzejmości, grzeczności i dobrego wychowania, postępując *non sicut regnantes, sed sicut ministrantes.*

[1]) Łuk. 9. 58.

W czasach powszechnego schamienia kapłan powinien wyróżniać się dobrym tonem, unikać w stosunku z ludźmi pospolitości, nie obrażać się za byle „postawienie się“ parafjanina. Pamiętać należy, że każdy człowiek ma swą ambicję, którą należy uszanować.

3. Co do wielkiego naszego posłannictwa, jakiem jest *ministerium Verbi* [1]), powinna być w całej archidiecezji zachowana jedność. Trzeba z całą lojalnością i posłuszeństwem kapłańskiem zastosować się jaknajściślej do zarządzenia Ordynarjatu w sprawie głoszenia nauk katechizmowych i przestrzegać planu, wzgl. wytycznych, podawanych przez Ordynarjat.

4. Co do *służby Bozej i wszelkich funkcyj i obrzędów* kościelnych należy zachowywać z całą skrupulatnością przepisy Rytuału, potwierdzonego dla naszego kraju przez Stolicę św. W niczem od niego odstępować nie wolno. (dok. n.).

Rocznica konsekracji JE. Księdza Arcybiskupa - Metropolity. — D. 30 listopada, w dzień św. Andrzeja Apostoła, wypada 11-ta rocznica konsekracji biskupiej J. E. Księdza Arcybiskupa-Metropolity wileńskiego. D. 29 listopada, w południe, Duchowieństwo m. Wilna składało życzenia Arcypasterzowi w t. „zw. pałacu arcybiskupim. W imieniu zebranych przemówił JE. Ksiądz Biskup Michalkiewicz. Arcypasterz w krótkich słowach podziękował Duchowieństwu za życzenia. D. 30 listopada o g. 9 min. 30 min. w Bazylice Metropolitalnej z powodu tej rocznicy odprawił uroczystą Mszę św. i *Te Deum* J. E. Ks. Biskup - Sufragan w obecności Kapituły Metropolitalnej in gremio i alumnów Seminarjum wileńskiego. Mszę unisonową wykonał chór alumnów seminarjum.

Sąd Arcybiskupi Metropolitalny Wileński, z powodu Świąt Bożego Narodzenia, zawiesza swe czynności od 23 grudnia do 7 stycznia 1930 r.

Sprawa rewindykacji kościołów i własności kościelnej. — Pisma podały, że w Sądzie Okręgowym w Białymstoku

[1]) Acta 6. 4.

weszła na wokandę pierwsza sprawa o rewindykację kościołów i własności kościelnej, pozostającej dotąd w ręku nieprawych zaborców. Sprawa dla każdego nieuprzedzonego i mającego jakie takie pojęcie prostej sprawiedliwości, jasna i niepodlegająca kwestji. Kościoły katolickie i ich własność przemocą, w czasie zaboru całego kraju, zostały zabrane prawym właścicielom i oddane w większości wypadków na rzecz prawosławia. Działały w tym wypadku trzy motywy: religijny — ograniczenie praw katolicyzmu, podniesienie autorytetu prawosławja i przyszczepienie jego w kraju zabranym, podkopanie polskości, która, będąc zepchniętą do życia prywatnego, znalazła schronisko w świątyni katolickiej, i zemsta najeźdźców za oporne stanowisko Kościoła wobec nieludzkich metod tychże najeźdźców.—Przywrócenie niepodległości Polski powinno było automatycznie pociągnąć za sobą zwrot zabranej Kościołowi własności. Jednakże tak się nie stało. Sfery decydujące uważały, że w stosunku do Kościoła niesprawiedliwy zabór wytworzył stan prawny, a niesprawiedliwi przywłaszczyciele stali się prawymi właścicielami. To jednak obiecywano wciąż załatwienie sprawy, ale dopiero w przyszłości, która stawała się coraz dalszą, aż wreszcie zaczęto mówić o przedawnieniu. Należało więc uciec sie do sądów. które w tym wypadku uznane zostały za jedynie władne ustalić stan prawny. — Władze kościelne wystąpiły do sądów o kościoły zabrane, bo musiały to uczynić z obowiązku sumienia i z potrzeby: kościoły te — to własność katolicka i są katolikom potrzebne, gdyż dotąd jeszcze są miejscowości, pozbawione na szerokich przestrzeniach świątyń katolickich, gdy po kilka naraz cerkwi bywa w jednej wsi, mającej nieznaczną liczbę prawosławnych.—Trzeba się dziwić, że duchowieństwo prawosławne nie chce zrozumieć tak prostej rzeczy, że niesprawiedliwie zabrana komuś rzecz musi wrócić do swego właściciela; a jednak tak jest. Pisma rosyjskie wystąpiły z protestem i żalami przeciwko całkiem sprawiedliwej akcji władz katolickich, do tego się przyłączyły władze cerkiewne. Kroku tego nie podejmujemy się kwalifikować; mówi on sam za siebie. Że jednak i wśród polaków znaleźli się obrońcy zaboru, jest to całkiem nie zrozumiałe. Tłumaczenie tego względami politycznemi nie daje się utrzymać: aż nazbyt to jest nie dowcipne jak nie dowcipnym jest projekt jednego z dzienników naszych, mianowicie — przyjścia z pomocą prawosławnej ludności w budowaniu cerkwi na kresach. Zresztą, co zrobi z tem tego autoramentu prasa polska, co zrobi rząd, to nas najmniej obchodzi. — Na te i tym podobne mącenia opinji JE. Ksiądz Arcybiskup - Metropolita wileński odpowiedział w oświadczeniu z d. 19 listopada 1929 r., podanem przez większość pism polskich. W tem oświadczeniu Arcypasterz zaznacza, że nie dąży do zaboru cerkwi prawosławnych, ani też rozpoczyna walki z prawosławiem sposobami niewłaściwemi, a domaga się tylko tego, co stanowiło i stanowi własność katolicką, zrabowaną przez władze zaborcze i oddane cerkwi prawosławnej, tembardziej, że ta własność niezbędną jest dla katolików; i czy tu chodzi o jeden objekt, czy o tysiąc, rzecz to obojętna, gdy chodzi o cudzą własność.

Tablica pamiątkowa po ś. p. Biskupie Żwierowiczu w Bazylice Metropolitalnej. — Na ostatniem posiedzeniu w dn. 26.XI. rb. Kapituła Metropolitalna ostatecznie uchwaliła wmurowanie tablicy pamiątkowej ś. p. Biskupowi Stefanowi - Aleksandrowi Żwierowiczowi. Tablica z białego marmuru, wielkości 1 metr 35 ctm. $\times$ 90 ctm., będzie nosiła następ. treści napis: „Ś. p. Księdzu Stefanowi - Aleksandrowi Żwierowiczowi, od 1897 do 1903 roku Biskupowi wileńskiemu, nieustraszonemu bojownikowi o duszę dziatwy polskiej i katolickiej w czasach niewoli, wdzięczna potomność". Tablica będzie wmurowana w ścianę lub na jednym z filarów. Ktoby jeszcze chciał, zwłaszcza z uczniów ś. p. B-pa Żwierowicza, złożyć jaką ofiarę na pokrycie kosztów sporządzenia tablicy, mógłby przesłać ją na ręce ks. prałata Adama Sawickiego *(Wilno, ul. Uniwersytecka 9)*. Załatwienie szybkie sprawy tablicy zawdzięczać należy

ks. kan. Adamowi Kuleszy, któremu należy się prawdziwe uznanie. O czasie uroczystości odsłonięcia podamy później.

Do PWW. Księży Kanoników Honorowych Kapituły Metropolitalnej. — Na podstawie art. 172 Statutu Kapit., przypomina się PWW. Księżom Kanonikom Honorowym Kapituły Metropolitalnej o obowiązku wpłacenia składki rocznej w wysokości 10 zł. (na ręce ks. prałata Adama Sawickiego, *Wilno, Uniwersytecka 9)* do końca roku bieżącego jak również sprowadzenia Statutu Kapituły, o ile który z PWW. Księży Kanoników dotąd jeszcze tego nie załatwił. W tym celu wszyscy PWW. Księża Kanonicy, którzy już Statut posiadają, proszeni są o zawiadomienie o tem ks. kan. Leonowi Żebrowskiemu do dnia 20 grudnia r. b. *(Wilno, zk. Bernardyński 6).— Prepozyt Kapituły Metrop.*

Sprawy obrządku wschodniego. — Pomiędzy innemi sprawami, które były omawiane na kongregacji księży obrządku wschodniego w dniu 20 listopada rb., dokonano przydziału terytorjów do pracy i obsługi poszczególnym księżom; ks. Michał Sułkowski, z rezydencji w Ilji, otrzymuje pow. dziśnieński, mołodeczański i postawski, ks. Grzegorz Drozdow — Świsłocz, w pow. wołkowyskim, ks. Józef Sirko—Fasty, w pow. białostockim.

Seminarjum Metroplitalne. — Prócz organizacyj, podanych w poprzednim numerze *Wiadomości Archid.*, istnieje jeszcze na terenie Seminarjum *Koło Eucharystyczne*. Posiada ono swój własny Statut, zaaprobowany przez JE. Arcypasterza. Na czele Koła stoi, jako Dyrektor, ks. profesor A. Cichoński. Prezesem obecnie jest diakon Jan Rudziński. Koło liczy 42 członków czynnych, w tem poza Seminarjum 20 księży. Celem Koła Eucharystycznego jest rozszerzanie czci Jezusa Eucharystycznego. Celem bardziej praktycznym jest zaprawianie się do pracy w organizacjach religijnych w przyszłem kapłańskiem życiu. W tym celu na zebraniach są wygłaszane odpowiednie referaty. Koło posiada własną bibljoteczkę eucharyst. — *Zarząd.*

„Unitas“.—Z powodu nie przygotowania do druku protokółu Walnego Zgromadzenia, sprawozdania w tym numerze jeszcze nie podajemy, prócz niektórych szczegółów, a więc dotąd z opłatą składek członkowskich zalega za 1928 r. 51 człon. i za 1920 r. 243 czł. Zarząd najusilniej prosi o rychłe nadesłanie zaległych składek. — Zarząd, w dotychczasowym składzie, odbył pierwsze po Walnem Zgromadzeniu w dn. 20 listopada rb. posiedzenie w celu rozważenia, przyjęcia do wiadomości uchwał i dezyderatów Walnego Zgromadzenia oraz ułożenia planu pracy na rok przyszły.

Z życia katolickiego po całym świecie.

Rzym i Włochy. — Za niektóremi dziennikami warszawskiemi w jednym z numerów *„Wiad. 'Archid. Wil.“* podaliśmy wiadomość o przedłużeniu roku jubileuszowego do końca czerwca 1930 roku. Wiadomość ta o tyle okazała się nieprawdziwą, że z kół miarodajnych dotąd nie było jej potwierdzenia. — W związku z 50 rocznicą święceń kapłańskich Ojciec św. w dniu 21 grudnia rb. odprawi Mszę św. uroczystą w bazylice św. Piotra. — Rządy poszczególnych państw jak np. hiszpański, francuski, niemiecki i in., złożyły Ojcu św. pamiątkowe dary, mające wielką wartość pod względem artystycznym lub historycznym. — Jeszcze wciąż napływają pielgrzymki do Rzymu z racji jubileuszu Ojca św. Pielgrzymki te codziennie przyjmuje Ojciec św., wygłaszając do nich bogate w treść przemówienia. Z przemówień tych możnaby ułożyć obszerną księgę, zawierającą cenne nauki, dotyczące życia katolickiego. Tylko od d. 8 do 14 grudnia będą zawieszone wszelkie audjencje papieskie, ponieważ Ojciec św. będzie odprawiał w tym czasie rekolekcje. — W Rzymie od czasu do czasu poruszana jest sprawa zwołania Soboru powszechnego, z którą łączą też dawno już omawianą sprawę nowej reformy kalendarza, która, pomiędzy innemi zmiana-

mi ma wprowadzić stały termin Wielkanocy. — *Osservatore Romano* ostatnio podaje kilka ostrzeżeń na czasie, a mianowicie: uważa po pierwsze—za niewłaściwe współpracownictwo katolików a tembardziej księży w prasie antykatolickiej; prasa ta bowiem wyzyskuje nazwisko takiego współpracownika dla celów swej szkodliwej propagandy; powtóre — zwraca uwagę na ożywienie działalności lóż masońskich. Masonerja założyła nowe centrale w poszczególnych krajach i specjalny nacisk kładzie na pracę pisarzy, artystów i dziennikarzy, należących do lóż. Wolnomularze rozwinęli propagandę wśród lekarzy niemieckich, francuskich, szwajcarskich i czechosłowackicich i przedewszystkiem wśród młodzieży.—Stały komitet międzynarodowych kongresów eucharystycznych pracuje obecnie w Rzymie i już opracował program kongresu eucharystycznego w Kartaginie. Kongres odbędzie się dd. 7 — 11 maja; d. 7 o g. 16 nastąpi uroczyste otwarcie kongresu.— W połowie listopada rb. kard. Gamba w Turynie wręczył krzyże misyjne 176 wyjeżdżającym na placówki misjonarzom salezjańskim. Nowi ci pracownicy na apostolskiej niwie Chrystusowej przeznaczeni zostali do różnych okręgów misyjnych w Afryce, Azji i Ameryce. Również i do Marokka, gdzie dotychczas działali tylko misjonarze franciszkańscy, jadą w tym roku pierwsi salezjanie na zaproszenie tamtejszego biskupa misyjnego. Razem z misjonarzami udaje się na misję 70 sióstr ze Zgromadzenia Najśw. Panny Wspomożycielki, założonego również przez bł. ks. Jana Bosco.

Hiszpanja. — Ostatni kongres katolickiej młodzieży hiszpańskiej, w którem uczestniczyło 25.000 członków, postanowił zająć się organizacją katolickich kin parafjalnych na wzór francuski oraz stworzyć katolickie centra prasy i propagandy.

Portugalja. — Sytuacja religijna w Portugalji w ciągu ostatnich lat uległa zasadniczej zmianie. Jak wiadomo, republika, która powstała w r. 1910 po obaleniu królewskiego domu Braganza, początkowo miała charakter wybitnie antyreligijny. Stosunki ze Stolicą Apost. zostały zerwane. Jednakże Episkopat i olbrzymia większość katolików okazała energiczny sprzeciw wobec narzuconych krajowi dążności antyreligijnych. Z biegiem lat nienawiść antyreligijna zanikała. Ustawy prześladowcze stały się martwemi literami. Rząd uznał konieczność przywrócenia stosunków dyplomatycznych z Rzymem i dokonał tego w r. 1919. Jednym z ministrów portugalskich, którzy najbardziej pracowali nad ustaleniem pokoju religijnego, był de Castro, który doprowadził do porozumienia z Watykanem co do nowego wykreślenia granic diecezjalnych w Indjach. Konwencja ta przygotowała drogę do nowego konkordatu, który niebawem ma być zawarty; pracować ma nad nim obecny poseł portugalski przy Watykanie.

Rosja. — Nowa orgja antyreligijna w pożeranej przez nędzę, brudy i zbrodnię zsocjalizowanej Rosji wymierzyła ostrze przeciwko Kościołowi katolickiemu. Prasa socjalistyczna, stale posługująca się fałszem, ustawicznie nawołuje rząd do zamykania kościołów katolickich. Powody do zamykania te same, co za carskiej Rosji — rzekoma antyrządowa propaganda. Pastwienie się nad duchowieństwem dochodzi do takiego stopnia bydlęcej dzikości, jakiego nie notowano w najbardziej barbarzyńskich czasach. I świat cywilizowany patrzy na to obojętnie. Katolicy całego świata powinni się zorganizować w celu obrony swych braci narazie chociażby modlitwą.

Japonja. — W północnej Japonji w mieście Sapporo, liczącem sto tysięcy mieszkańców, wykonano niedawno wobec licznego audytorjum „Missa Sollemnis“ Bethovena. W związku z tem misjonarz ks. Hugo Noll, franciszkanin, wygłosił szereg odczytów o historycznem, liturgicznem i religijnem znaczeniu Mszy św. Odczyty te wśród wykształconej, przeważnie pogańskiej, ludności japońskiej, cieszyły się takiem uznaniem, że sam cesarz wyraził życzenie wysłuchania ich. Wobec tego o. Noll powtórzył je w obecności władcy Nipponu.

Z życia katolickiego w kraju.

Archidiec. gniezn. i pozn. — Do najbardziej udatnych uroczystości, związanych ze świętem patrona młodzieży, św. Stanisława Kostki, należy zaliczyć obchód w Bydgoszczy. Młodzież z bydgoskich fabryk, warsztatów i biur oraz ze szkoły przemysłowej Weimanna, w liczbie około 4.000, odprawiła rekolekcje, które się zakończyły spowiedzią i komunją wspólną. D. 17 listopada odbyła się wspaniała wieczornica, którą wypełniły popisy deklamatorskie, muzyczne i sceniczne w wykonaniu tylko samej młodzieży. — J.Em. Ks. Kardynał Prymas powołał Ligę Katolicką w Poznaniu do zorganizowania pierwszego Krajowego Kongresu Eucharystycznego w Polsce, który się odbędzie pod protektoratem Najdostojniejszego Episkopatu w Poznaniu. Kongres rozpocznie się 26 czerwca 1930 roku a skończy w uroczystość św. Apostołów Piotra i Pawła.

Archid. krakowska. — W lipcu rb. upłynęło 700 lat od śmierci Jana (Iwona) Odrowąża, biskupa krakowskiego, następcy bł. Winc. Kadłubka, fundatora kościoła Marjackiego w Krakowie i bliskiego krewnego św. Wacława. Krakowscy oo. Dominikanie dla uczczenia tej rocznicy urządzili akademję w dniu 24 listopada w sali Towarzystwa Wzajemnych Ubezpieczeń w Krakowie. Program akademji wypełniły prócz produkcyj wybitnych sił artystycznych dwa odczyty: prof. Uniwers. Jag. d-ra Jana Dąbrowskiego n. t. *Znaczenie kulturalne i polityczne reformy kościelnej w Polsce w XIII w.* i prof. o. Lucjana Wołka, Dominikanina, p. t. *Biskup Iwo Odrowąż na tle współczesnych stosunków kościelnych i społecznych.*

Diecezja chełmińska. — Tegoroczne święto młodzieży, św. Stanisława Kostki, w Grudziądzu wypadło bardzo uroczyście. Liczne zastępy młodzieży brały udział w nabożeństwach wspólnych i przystąpiły do Sakramentów świętych. Wieczorem odbyły się w trzech wielkich salach akademje; złożyły się na nie produkcje chórów i orkiestr Mł. Pol., przemówienia i referaty, w których podkreślano obowiązki, jakie dzisiejsza młodzież ma względem Kościoła i Państwa. Na akademjach tych powzięto znamienne rezolucje: „My, młodzież katolicka parafij grudziądzkich, zebrana na uroczystych akademjach ku czci swojego Patrona, św. Stanisława Kostki, zważywszy, że: 1) wrogowie Kościoła katolickiego coraz silniej i śmielej zwalczają naszą katolicką wiarę, 2) że sekciarze bezkarnie panoszą się w naszej Ojczyźnie, obrzucając błotem oszczerstw wszystko, co nam jest święte, 3) że prasa i literatura żydowsko-masońska szerzy niemoralność i rozluźnienie obyczajów, ślubujemy uroczyście: — 1) stać wiernie przy Kościele katolickim i słuchać rozkazów naszych księży Biskupów; 2) bronić nie ugięcie naszej wiary świętej przeciwko wszelkim heretykom i ich niecnym napaściom; 3) bojkotować i zwalczać wszędzie żydowsko-masońskie gazety, książki i widowiska w kinach i teatrach, ponieważ propagują niemoralność i sprowadzają zdziczenie obyczajów“.

Archid. warszawska. — Do największych wypadków w życiu archidiecezji z ostatniej doby należy bezsprzecznie 11-ty kongres „Odrodzenia”, który się zakończył w dniu 19 listopada r. b. Kongres zgromadził b. liczny zastęp młodzieży z pod sztandaru „Odrodzenia“ z rozmaitych ster. Nabożeństwa zgromadziły ją u stóp ołtarzy, referaty i przemówienia rozjaśniły nie jedną kwestję aktualną i zmocniły duchowo młodzież. W kongresie wzięli udział Ich Eminencje Kardynałowie polscy i wygłosili pełne podniosłej treści przemówienia. J. Em. Kard. Gasparri w imieniu Ojca św. złożył życzenia, aby młodzież „zaliczyła się do najbardziej dzielnych współpracowników w Akcji katolickiej pod kierownictwem Episkopatu“. — Dn. 17 listopada r. b. odbył się w Warszawie drugi z rzędu „Dzień Dobrej Pracy”. Dnia tego przy trzydziestu zgórą kościołach były ustawione stoły z książkami od godziny 7 do 13-ej. Chodzi o sprawę pierwszorzędnej doniojsłości, o propogandę dobrych książek i dobrych pism. Propagandę tę prowadzi Apostolstwo Dobrej Pracy, IV-te Koło Towarzystwa Piotra Skargi.

Archidiecezja lwowska. — Dn. 24 listopada r. b. odbyły się we Lwowie uroczystości, związane z 500-letnim jubileuszem Kapituły Metropolitalnej. Na uroczystości przybyło kilku Księży Biskupów oraz przedstawiciele wszystkich Kapituł z całej Rzeczypospolitej

Diecezja włacławska. — W dn. 10 listopada r. b. odbyło się we Włocławku uroczyste zakończenie ośmiotygodniowego Kursu oświatowo-gospodarczego dla przodowniczek pracy społecznej w Stowarzyszeniach Młodzieży Polskiej żeńskiej. O godzinie 9 min. 30 JE. Ks. Biskup Radoński odprawił uroczyste nabożeństwo dla kursistek, zaproszonych gości i rodziców w kaplicy zakładu wychowawczego św. Józefa. Po nabożeństwie Ks. Biskup w podniosłych słowach zachęcał kursistki, aby zdobytą na Kursie wiedzą dzieliły się chętnie z tymi, którzy jej w dzisiejszych czasach w szczególniejszy sposób potrzebują. Kurs obejmował pięć działów: metodyczno-organizacyjny, którego zadaniem było wyszkolenie uświadomionych kierowniczek społecznych dla S. M. P., robót kobiecych, gospodarstwa domowego, wychowania fizycznego i przysposobienia rolniczego.

Diecezja lubelska. — Dn. 14 listopada r. b. odbyła się w Instytucie Misyjnym uroczystość św. Józafata BM., na którą przybył z Warszawy JE. ks. Arcybiskup-Metropolita Ropp. O godzinie 8 odprawił uroczystą Mszę św. w obrz. wschodnim ks. prałat Sipiagin. O godz. 11 uroczystą sumę w obrz. łac. odprawił JE. ks. Metropolita Ropp; kazanie wygłosił ks. Aleksander Krzyżanowski, prof. Instytutu. Po obiedzie odbyła się uroczysta akademja, w której wzięli udział księża z miasta i przedstawiciele społeczeństwa miejscowego. — Dnia 20 listopada w Lublinie pod przewodnictwem JE. ks. Biskupa M. Fulmana odbyły się narady dziekańskie. Głównym tematem obrad było organizowanie Stow. miłosierdzia chrześcijańskiego na terenie diecezji, które już otrzymało Statut, napisany i zatwierdzony przez Arcypasterza. Oprócz tego omawiano szczegółowo sposoby krzewienia dobrej książki oraz spawy różańcowe. Na czele referatu różańcowego stoi ks. Juljan Jakubiak

Diecezja łucka. — Dn. 17 listopada r. b. odbył się w Kowlu zjazd delegatów Stowarzyszenia Chrześcijańsko-Narodowego Szkół powszechnych. Na zjazd przybył z Łucka JE. ks. Walczykiewicz. bp-sufr. łucki. W zjeździe wzięli udział liczni delegaci z różnych miejscowości.

Diecezja łomżyńska. — Łomża godnie uczciła św. Stanisława, Patrona młodzieży. Podczas nowenny do św. Stanisława katedra codziennie wypełniona była przez uczącą się młodzież; w przeddzień uroczystości młodzież przystąpiła do spowiedzi, a nazajutrz do wspólnej Komunji św. W uroczystem nabożeństwie wzięły udział wszystkie szkoły ze sztandarami, nadto Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej w Łomży, oraz przedstawiciele władz. Dzień ten był również dniem Patrona JE. Ks. Biskupa łomżyńskiego. Duchowieństwo miejscowe w wigilję święta składało swemu Arcypasterzowi życzenia, w sam dzień zaś uroczystości delegacje władz, organizacyj i stowarzyszeń, jak również IIEE. Księża Biskupi Dr. H. Przeździecki i Sokołowski.

Przypomnienie.

Przypominamy i prosimy PPWW. Księży o regulowanie zaległej należności i nadsyłanie **prenumeraty na rok 1930.**

Drukowane za zezwoleniem Ordynarjatu Arcybiskupiego.

Redaktor i Wydawca

Ks. LEON ŻEBROWSKI

Kan. Kapit. Metrop.

DRUKARNIA ARCHIDIECEZJALNA W WILNIE.